

12. Iancu Gh. Drept constituțional și instituții politice. București: Lumina Lex, 2007, p. 465.

13. Pierre Pactet. Institutions politiques. Droit constitutionnel. Masson, Paris, Milan, Barcelone, Bonn, 1991, p. 90.

14. Duverger M. Institutions politiques et droit constitutionnel. Paris: Presses Universitaires de France, 1980, p. 92.

15. Prélôt M., Boulois J. Institutions politiques et droit constitutionnel. Paris: Dalloz, 1987, p. 122.

16. Varga A. Constituționalitatea procesului legislativ. Monografie. București: Hamangiu, 2007, p. 368

17. Muraru I. Drept constituțional și instituții politice. București: Editura Proarcadia, 1993, p. 40.

18. Muraru I., Constantinescu M. Ordonanța guvernamentală: doctrină și jurisprudență. București: Lumina Lex, 2000, p. 29.

19. Охотский Е. В. Государственная служба в парламенте: отечественный и зарубежный опыт. Москва: Весь мир, 2002, с. 164.

20. Шадже А. М. Актуальные проблемы эффективности российского законодательства на современном этапе. В: Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1, регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология, 2007, № 1.

21. Ильина Я. В. Оценка законов и эффективности. В: Материалы международного семинара, г. Рязань, 16-17.12.2002, отв. ред. Ивлиев Г. П., Москва: Издание Государственной Думы, 2003.

22. Вахтина М. А. Доверие к государству как фактор повышения его эффективности. В: Журнал институциональных исследований, 2011, № 3, с. 63.

23. Enache M. Controlul parlamentar. Iași: Polirim, 1998, p. 239.

24. Comentariul Constituției Republicii Moldova. http://www.constcourt.md/public/files/file/informatie_utila/Comentariu_Constitutie.pdf.

25. Протасов В. Н. Юридическая процедура. Москва, 1991, с. 6-7.

26. Игнатов Е. А. К вопросу о понятии парламентских процедур и их значении в работе парламента России. В: Право: теория и практика, 2002, № 11.

27. Левина М. И. История становления и развития парламентских процедур в Англии XVIII – начала XIX вв. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 1999, с. 6.

28. Popa V. Drept parlamentar. Chișinău, 1999, p. 129.

29. Muraru I., Constantinescu M. Drept parlamentar românesc. București: Actami, 1999, p. 169.

30. Огородникова Т. И. Современный парламент: теория, мировой опыт, российская практика. Москва: Эксмо, 2005, с. 110-111.

31. Кленкина О. В. Соотношение функций парламента и содержания парламентской процедуры. В: Парламентские процедуры: проблемы России и зарубежный опыт. Материалы научной конференции. Москва, 21-23 марта 2002, с. 79.

32. Охотский Е. В. Государственная служба в парламенте: отечественный и зарубежный опыт. Москва: Весь мир, 2002, с. 162.

33. Шабров О. Ф. Политическая власть, ее эффективность и легитимность. В: Пра-

ATACUL DE TIP RAIDER CA FORMĂ DE REALIZARE A PRELUĂRII FORȚATE A ÎNTREPRINDERII

Vladislav SCHIBIN,

doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice, AȘM

SUMMARY

The article is devoted to study of the essence of the raider attacks in terms of terminology, the history of its appearance on international level and its evolution on national level in the Republic of Moldova. It is analyzed legal criminal framework in force, statement of consideration about the framing of raider phenomenon on criminal components of criminal legislation of Republic of Moldova.

Keywords: enterprise, raider, taking over, criminal, entrepreneurship, criminalization

REZUMAT

Articolul este dedicat studierii esenței fenomenului de atac de tip raider sub aspect de terminologie, istoria apariției la nivel internațional și evoluția fenomenului la nivel național în Republica Moldova. Este analizat cadrul legal-penal național și expunerea de considerațiuni asupra încadrării fenomenului de raider în baza componentelor de infracțiuni existente în legislația penală a Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: întreprindere, raider, preluare, penal, antreprenoriat, incriminare

Introducere. Trecerea Republicii Moldova la relațiile economice de piață a generat modificări de structură în organizarea procesului de administrare și deținere a întreprinderilor. Identificarea proprietarilor subiecților de antreprenoriat după cote de participare a predeterminat existența fraudelor la schimbarea titularilor de drept în scopul preluării controlului asupra întreprinderii ca obiect de gestiune a afacerii. Insecuritatea juridică în domeniu a dat naștere fenomenului denumit convențional *atacuri de tip raider*, care, deși nu este definit și reglementat legal în mod expres, poartă o conotație susceptibilă a fi reglementată normativ, iar după caz – și de a fi incriminată penal.

Lipsa de transparență instituțională, administrarea frauduloasă a întreprinderilor din domeniul afacerilor, în special a băncilor comerciale, a generat în ultimii ani, în Republica Moldova, neclarități și controverse ample cu privire la un fenomen des vehiculat în public, dar lipsit de o bază normativă expresă – atacurile de tip raider. Astfel, se impune necesitatea stringentă de studiere a fenomenului, apriori la nivel de doctrină, în vederea stabilirii unei clarități juridice.

Studiul urmărește scopul identificării etapelor de fundamentare a fenomenului studiat de preluare frauduloasă a controlului asupra întreprinderii, analiza terminologică a noțiunii de atac de tip raider, aspectele sale definitorii și cadrul normativ existent în Republica Moldova în materie de reglementare penală a fenomenului.

Metode aplicate și materiale utilizate. La elaborarea lucrării au fost aplicate metodele: analiza, sinteza, comparația, conștientizarea logică, istorică. A fost utilizat cadrul normativ al Republicii Moldova, Federației Ruse, Statelor Unite ale Americii, precum și opinii ale savanților și experților în domeniu.

Rezultate și discuții. Destrămarea statului sovietic și trecerea de la economia planificată la economia de piață, bazată pe liberul schimb și inițiativa antreprenorială, a generat schimbări ample în structura relațiilor de proprietate.

Dacă inițial dreptul absolut de control, administrare, posesie, folosință și dispoziție asupra tuturor formelor de întreprindere aparține statului, la începutul anilor '90 ai secolului trecut, majoritatea statelor fostului imperiu sovietic au implementat politica privatizării.

Potrivit art. 1 din Legea Republicii Moldova nr. 627 din 04 iulie 1991 cu privire la privatizare, privatizarea reprezenta un proces de transmitere a bunurilor ce constituie domeniul privat al statului sau al unităților administrativ-teritoriale în proprietate privată, prin modalitățile prevăzute de legea menționată [1].

În esență, procedura privatizării fondurilor de stat sau a unităților administrativ-teritoriale s-a materializat prin mecanismul capitalist de divizare în participațiuni/acțiuni într-o valoare totală cumulativă egală cu evaluarea costului total al întreprinderilor existente, privite în sens larg, și distribuirea acestor participațiuni/acțiuni între cetățenii statului. În acest sens, în ultima decadă a secolului XX, în Republica Moldova, de altfel, ca și în majoritatea statelor ex-sovietice, cetățenii au primit milioane de bonuri – titluri de valoare, a căror importanță, însă, puține persoane o conștientizau. Aceste titluri erau tratate doar ca sursă de obținere a unor dividende în valoare de câțiva lei, de pe seama activității întreprinderilor, care, la rîndul său, în virtutea reformărilor supuse, majoritatea se aflau în deficit economic. În esență, privatizarea a fost prima etapă prin care statul a determinat persoanele fizice să preia controlul asupra întreprinderilor.

În virtutea incertitudinilor sociale, economice și politice care au dominat Republica Moldova și spațiul CSI după anul 1991, procedura privatizării a fost folosită în primul rînd de către persoanele aflate în administrarea întreprinderilor (directori, contabili-șefi), iar în al doilea rînd – de persoane cu spirit de inițiativă chiar din afara întreprinderilor aflate în proces de privatizare, care au inițiat achiziționarea de la cetățeni a participațiunilor ce le reveneau în rezultatul privatizării întreprinderilor, fiind astfel acumulate pachete de acțiuni, cu drept de control. În esență, aceasta a fost prima și cea mai răspîndită formă de manifestare în Republica Moldova a fenomenului denumit astăzi *raider*.

A doua etapă a fenomenului de preluare forțată a controlului asupra întreprinderilor s-a realizat instantaneu, chiar într-o anumită măsură în

paralel cu prima etapă. Mai concret învederăm instituția falimentului și insolabilității.

Pe fundalul crizei economice, a divizării în masă a participațiunilor din fondul statutar, a luptelor criminale pentru obținerea controlului asupra administrării întreprinderilor, în lipsa unui management constructiv, o bună parte a întreprinderilor existente au intrat în incapacitate de plată și supraîndatorări. În unele cazuri, înșiși noii acționari ai acestor întreprinderi au determinat intrarea lor în faliment pentru a obține controlul asupra activelor nete deținute, precum terenuri, clădiri, mai puțin utilaje și materie primă.

Reglementarea normativă a procesului nu a fost mult așteptată. Astfel, deja la 3 ianuarie 1992, Parlamentul a adoptat, iar Președintele RM a promulgat Legea nr. 851 cu privire la faliment, care era aplicabilă întreprinderilor, organizațiilor și altor persoane juridice, indiferent de forma de proprietate, care activau pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv asupra celor care aparțineau persoanelor juridice și fizice ale altor state. Legea mai reglementa relațiile cu participarea persoanelor fizice care practicau activitatea individuală și de antreprenor, încheiau tranzacții de achiziționare și înstrăinare a proprietății, a mărfurilor, de prestare a serviciilor, de efectuare a unor operațiuni de împrumut și de alte tipuri de obligații [2].

Legea vizată avea un caracter restrîns, fiind apreciată în doctrină drept „o povestioară despre faliment și etapele lui, decît un veritabil act legislativ” [3, p. 5].

Avînd un caracter sumar și larg interpretabil, noua inovație legislativă a determinat aprofundarea crizelor falimentare în rîndurile întreprinderilor, astfel încît deja la 26 martie 1996 Parlamentul RM a adoptat noua Lege a falimentului nr. 786, intrată în vigoare peste aproape 4 ani, la 10 februarie 2000 [4]. Iar recunoscînd imperfecțiunea noului act juridic, legiuitorul național, deja la 14 noiembrie 2001, a adoptat o nouă lege în materie – Legea insolabilității nr. 632 din 14 noiembrie 2001 [5].

Lucrul încontinuu în materia fa-

limentului, în materia înregistrării, reorganizării și lichidării întreprinderilor a unor juriști, dar și a unor reprezentanți ai științelor exacte, cu abilități analitice, a determinat aprofundarea procesului de faliment și totodată specializarea subiecților în materie de preluare forțată a întreprinderilor în plan exclusiv juridic. Acești subiecți au obținut titulatura neoficială de *raideri*.

Pentru a limita utilizarea lacunelor admise în prima lege a insolabilității de către *raideri* în procedurile de preluare a controlului asupra întreprinderilor, la data de 29 iunie 2012, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat noua Lege a insolabilității nr. 149, cu un conținut normativ mult mai vast, dar totuși imperfect [6].

Trebuie să recunoaștem că preluarea controlului asupra întreprinderilor în perioada primilor 15 ani de la declararea Independenței Republicii Moldova s-a desfășurat nu doar prin metode exclusiv juridice, avînd la bază procesul de privatizare și procedurile de faliment. Specificul anilor '90 ai secolului XX în statele CSI a constituit ampla activitate a grupărilor criminale. De cele mai multe ori, utilizarea resurselor și actelor caracteristice organizațiilor criminale au constituit mijloace în suplinirea neajunsului juridic la procesele de preluare a controlului asupra afacerilor întreprinderilor. Cel mai des, în acest sens erau comise infracțiuni de: omor, amenințări cu vătămare corporală sau omor, cauzarea efectivă a vătămarilor corporale, șantaj, distrugerea intenționată a bunurilor, tulburarea de posesie, falsificarea documentelor, falsificarea datelor în Registrele de evidență a titularilor de valori mobiliare etc. Desigur, astfel de fapte în ziua de astăzi sînt incriminate penal și practic nu se utilizează în procedurile curente.

La etapa actuală, constatăm că în condițiile fundamentării statului de drept a avut loc stabilizarea relațiilor social-economice sub aspectul preluării proprietăților și al controlului asupra întreprinderilor, ca obiect al afacerilor. În pofida acestui fapt, relativ recent, în societatea moldovenească s-a infiltrat un nou curent

– frica de așa-numitele *atacuri de tip raider*.

În esență, identificăm deja a treia etapă în ultimii 25 de ani a fenomenului de preluare forțată a controlului asupra întreprinderilor, ca formă juridică de organizare a activității antreprenoriale. Aceasta este determinată de un nivel mai desăvârșit de inteligență, inițiativă și curaj al făptuitorilor. Or atacurile de tip raider actuale îmbină armonios formele primare de preluare a controlului asupra afacerii, utilizate la etapele anterioare, cu procedurile juridice complexe, denaturate în mod intenționat, care oferă aparența juridică de legalitate și temeinicie a actelor de preluare a controlului asupra întreprinderilor.

Termenul „raider” are origine engleză, desemnând, în secolul XVII, vasele militare maritime, care de sine stătător îndeplineau diferite sarcini militare, exprimate, de obicei, în distrugerea vaselor comerciale străine. Termenul mai semnifică o persoană care realizează o intervenție ilegală și de obicei crudă, cu scop acaparator [7, p. 3].

Sub aspect juridico-economic, noțiunea de *raider* s-a înrădăcinat în SUA, unde în anii 1920-1930 prin aceasta se înțelegea achiziționarea cu succes a pachetului de acțiuni de control, de cele mai multe ori, în contrapondere cu poziția administrației și a unei părți din acționarii întreprinderii, iar ulterior – reorganizarea și vânzarea întreprinderii cu obținere de profit [8, p. 3].

La ora actuală, în SUA, *raider* este denumită partea care atacă în cadrul procedurilor de fuziune a întreprinderilor (mergers & acquisitions). Persoanele care efectuează procedura raiderului la comandă se numesc *raideri*. În Occident nu există o careva conotație criminală în această noțiune, în măsura în care ea reprezintă în sine un gen de afacere juridică cu un înalt grad de inteligență. În SUA, raiderul reprezintă o formă normală de dezvoltare a afacerii, formă de reorganizare a unei persoane juridice din contul fuzionării sau contopirii sale cu o altă persoană juridică. Nu există o atitudine de neîncredere față de acest proces. Procedura se realizează în

scopul dezvoltării luptei concurențiale, acaparării pieței de desfacere, obținerii unor noi produse, care pot cuceri piața doar prin promovarea din partea unei companii puternice, vertical-consolidate [9, p. 17]. Aceasta în condițiile în care în SUA dezvoltarea relațiilor economiei de piață încă în prima jumătate a secolului trecut a generat apariția și consolidarea tranzacțiilor de vânzare-cumpărare instantanee a întreprinderilor, în cadrul burselor, în baza cotelor participative (acțiunilor).

Caracterul de contrarietate legală al atacurilor de tip raider este învederat apriori în statele blocului ex-sovietic, unde odată cu destrămarea URSS, consolidarea statalității independente și trecerea de la economia planificată la cea de piață, mediul de afaceri a trecut prin variate provocări și, în primul rând, acțiuni îndreptate spre preluarea controlului asupra afacerilor.

Doctrinarii ruși V.V. Alioșin și E.V. Jolobov caracterizează atacurile de tip raider drept cumul unic de infracțiuni etapizate, care atentează la diferite grupuri de relații sociale și practic reprezintă metoda de obținere a controlului asupra activității economice a subiectului antreprenariatului în scopul obținerii patrimoniului său [10, p.44]. Conceptual nu sîntem de acord cu scopul indicat, avînd în vedere că practica denotă posibilitatea urmăririi și altor finalități în cazul inițierii faptelor de atac de tip raider, pe care le vom dezvălui pe parcurs.

Fenomenul raider este definit de autorul Tarhanova Z.E. prin caracterizarea subiectului nemijlocit ca fiind un profesionist angajat, care utilizează metode criminale de acaparare a proprietății străine, și anume prin: falsificare de acte și de hotărîri judecătorești, distrugerea registruului, totul ce oferă posibilitatea de a prelua pachetul de control al acțiunilor, activele, mărfurile, valorile patrimoniale mobile [11, p. 10].

Mihail Deliaghin, un cunoscut doctrinar al științei macroeconomiei din Rusia, consideră că fenomenul raider reprezintă preluarea ilegală și dușmănoasă a afacerii prin intermediul unui conflict de afaceri special inițiat, în timp ce specialistul din

domeniul finanțelor Gherman Gref este de părere că există raider legal, care presupune redistribuirea proprietății în mod legal în beneficiul proprietarilor cu abilități de administrare mai eficiente [12, p. 3].

Autorul Bogatova E.R. propune diferențierea fenomenului atacurilor de tip raider în sensurile larg și îngust ale cuvîntului, așa precum acest fenomen există în realitate. Ea consideră că, în general, astfel de atacuri sînt indispensabil legate de acțiuni și procese dușmănoase vizavi de proprietarii de bază ai întreprinderii în scopul obținerii controlului asupra afacerii. Sensul larg al termenului presupune atacul agresiv asupra companiei în scopul preluării afacerii sau a unei părți a acesteia, adică cu obținerea controlului asupra afacerii contrar voinței proprietarilor. Sensul îngust al cuvîntului presupune același fapt, însă prin utilizarea metodelor criminale [13, p. 27].

Foștii deputația ai Radei Ucrainei, Iulia Timoșenko și Serghei Mișcenko, în cadrul inițierii proiectului de lege „privind introducerea modificărilor și completărilor la unele acte legislative ale Ucrainei privitor la stabilirea răspunderii penale pentru acapararea întreprinderilor (raider)” din anul 2007, au definit atacul raider ca fiind comanda și/sau organizarea atacării asupra întreprinderii, instituției, organizației în scopul preluării acesteia, fapt care a condus la încălcarea activității ei normale, precum și atacarea întreprinderii, instituției, organizației în scopul preluării acesteia, realizată de un grup organizat [14, p. 2].

Sîntem de părerea că, în acest sens, autorii indicați limitează semnificativ cercul de acțiuni pentru care raiderii ar putea fi trași la răspundere penală.

Doctrinarul național V. Ursu constată că termenul *raider* se fie aplică în vederea descrierii absorbției companiilor, fie a preluării proprietății străine, petrecute cu un anumit volum de încălcări ale legislației, inclusiv ale celei penale [15, p. 5].

Doctrina britanică mai operează cu noțiunea de „raider corporativ”, prin care urmează a înțelege practica desfășurării înglobării neprietenoase a companiilor în scopul ob-

ținerii controlului asupra activității acestora sau a revinzării în scopul obținerii profitului [16].

Iar S.P. Kušnirenko prin termenul „atac raider” înțelege activitatea infracțională îndreptată spre organizarea și înfăptuirea preluărilor corporative. Preluarea corporativă, la rîndul său, este sustragerea pachetului de acțiuni/participațiuni al societății, comisă prin înșelăciune în scopul obținerii poziției dominante în cadrul întreprinderii și al posibilității de a influența activ asupra luării hotărîrilor sau în scopul eliminării ulterioare a activelor societății [17, p. 121].

În cele din urmă, A.I. Grigoriev stabilește esența fenomenului raider, din punctul de vedere al legii penale, drept comiterea acțiunilor îndreptate împotriva voinței proprietarului privind modificarea dreptului de proprietate asupra patrimoniului întreprinderii și a dreptului de conducere cu acesta [18, p. 4].

Observăm că, deși ideile citate sînt îndreptate în aceeași direcție, nu există o unanimitate exactă de opinii vizavi de fenomenul analizat. Astfel, expunem părerea că fenomenul atacurilor de tip raider comportă un caracter tridimensional, cu caracteristici specifice.

În primul rînd, în opinia noastră, vorbim despre atacul de tip raider în forma clasică, ca fiind un complex de acțiuni incriminate de legea penală, prin intermediul cărora are loc instituirea controlului juridic și/sau fizic asupra activelor patrimoniale și participațiunilor în capitalul statutar ale întreprinderii-țintă, contrar voinței și intereselor organelor de administrare, ale acționarilor, fondatorilor și angajaților.

Categoria vizată a fenomenului analizat se dovedește a fi cea mai periculoasă și presupune folosirea schemelor ilegale de preluare a proprietății cu utilizarea metodelor violente, infracționale, precum: șantajul, tulburarea de posesie prin ocuparea și acapararea fizică a clădirii, teritoriului întreprinderii, privării ilicite de libertate a muncitorilor, administrației, acționarilor, coruperea reprezentanților organelor de stat, falsificarea hotărîrilor judecătorești, actelor administrative, actelor statu-

tare ale întreprinderii, registrelor întreprinderii, proceselor-verbale ale Adunării acționarilor etc. În doctrina științifică rusă, această categorie de atacuri mai este denumită „atacuri raider *de tip negru*”. Considerăm condamnabile penal doar faptele de atac raider de tip negru.

A doua categorie a fenomenului analizat o constituie atacurile raider „*de tip cenușiu*”, care în fapt se încadrează în definiția înaintată supra, doar că, în acest caz, acțiunile de preluare a controlului asupra întreprinderii manifestă un caracter combinat – formal fiind legale, dar și ilegale, precum: determinarea reprezentanților puterii judecătorești la pronunțarea unor hotărîri judecătorești, crearea atmosferei în care devine imposibilă desfășurarea de mai departe a procesului de lucru la întreprindere, distribuirea materialelor compromițătoare în instituțiile mass-media, presiunea neformală asupra persoanelor cu responsabilitate, utilizarea resurselor administrative, tergiversarea termenelor în baza unor motive nejustificate, diferite operațiuni de destabilizare, distragere a atenției etc.

Cea de a treia categorie o constituie atacurile raider „*de tip alb*”, care presupun acțiuni, ce formal se încadrează în limitele legii, deși prejudiciază interesele administrației, ale unor acționari, ale colectivului de muncă. Printre acestea ar fi: utilizarea lacunelor legislative, manipularea cu opinia publică, ademenirea de partea sa a reprezentanților puterii de stat prin intermediul comunicării neformale, stimularea activității de protest în rîndul angajaților întreprinderii, expedierea în adresa concurenților, structurilor criminale, organelor de drept, fiscale și de control a informației compromițătoare, dar legală despre conducerea întreprinderii, acționarilor sau fondatorilor săi.

Esențial este faptul că toate aceste trei categorii de acte vizează preluarea controlului asupra întreprinderii cu anumite scopuri ulterioare, în dezacord cu voința în primul rînd a proprietarilor majoritari ai întreprinderii, iar după caz – și a administrației curente, a colectivului de muncă.

De rînd cu cele 3 tipuri enunțate ale fenomenului raider, se impun procedurile legale și de bună-voință de *fuzionare*, *contopire* sau *preluare* a întreprinderii, în baza unui contract de achiziție a afacerii, de exemplu. Acestea sînt relații civile pure, fără implicarea criminalului sau neglijării voinței proprietarilor.

Totuși, fiind o categorie complexă de relații civile privitoare la schimbarea titularului de drept asupra unei proprietăți, fenomenul atacurilor raider este privit diferențiat în doctrină, sub aspectul incriminării penale.

Unii cercetători, precum Vlaminir Alioșin și Evgheni Jolobov [19, p. 45], apreciază suficiența normelor juridico-penale în vigoare în vederea combaterii penale a atacurilor de tip raider și în legătură cu acest fapt consideră a fi neîntemeiate propunerile privind completarea legislației cu o normă expresă care ar institui răspunderea pentru comiterea atacurilor de tip raider. Autorii consideră, bunăoară, că o componentă de infracțiune separată, din punct de vedere științific, nu se justifică, în măsura în care nu ar cuprinde întreaga gamă de acțiuni și natura atacurilor raider. Apeciem a fi destul de întemeiată această poziție, din considerentul în care o atare normă specială de incriminare ar accentua atenția doar asupra metodei de comitere a infracțiunii. În virtutea complexității fenomenului, lupta cu atacurile de tip raider ar fi mai eficientă dacă acesta nu s-ar limita doar la condițiile impuse de eventuala normă din Codul penal, ci s-ar racorda la acea amploare ce caracterizează fenomenul în ansamblu.

Autorul G. Smirnov [20, p. 7-9] vorbește despre necesitatea criminalizării unor metode separate specifice atacurilor de tip raider, ce ar presupune introducerea în Codul penal a unui complex de articole, unele dintre care, de fapt, deja există în Codul penal al Republicii Moldova, precum: încălcarea legislației la efectuarea înscrierilor în registrul deținătorilor de valori mobiliare, limitarea concurenței libere, constrîngerea de a încheia o tranzacție sau de a refuza încheierea ei. S-ar mai impune necesitatea, în opinia autorului

menționat, de a incrimina fapte precum: falsificarea hotărârii adunării generale a acționarilor întreprinderii sau a Consiliului de administrare, sau falsificarea Registrului unic de evidență a persoanelor juridice.

O atenție deosebită în acest sens urmează a fi acordată și registratorilor independenți, care în Republica Moldova au figurat în vizor în cazurile presupuselor atacuri de tip raider. Poziția dată poartă caracter rațional și chiar necesar. Or există lacune legislative, inclusiv în Republica Moldova, la capitole precum cele indicate, utilizate la comiterea faptelor frauduloase. Aceasta în măsura în care art. 361 Cod penal al RM, de exemplu, nu incriminează faptele de falsificare a documentelor emise în cadrul entităților juridice private, dacă nu sînt adresate organelor de stat.

Incriminarea unor metode separate utilizate la comiterea atacurilor de tip raider împotriva întreprinderii nu corespunde suficient procesului de combatere a categoriei de fapte analizate, fiind admisibil tratamentul juridic lacunar.

Totodată, autorii ruși I. Frolovičev [21, p. 291], M. Musaelian [22, p. 3], politicianul ucrainean I. Timošenko [23], doctrinarul național V. Ursu [24, p.5], precum și mulți alții promovează ideea instituirii răspunderii penale pentru nemijlocita faptă de atac raider printr-o normă specială în Codul penal. Aceasta ar permite evidențierea semnificativelor specifice ale fenomenului și, astfel, ar contribui la contracararea eficientă a lui.

Această poziție a determinat necesitatea studierii mai aprofundate a fenomenului anume sub aspectul incriminării penale. Or, la ora actuală, în materia combaterii preluărilor de tip raider a întreprinderilor domină poziția potrivit căreia acțiunile raider se întruchipează a fi un cumul al unor componente separate de infracțiuni, motiv pentru care calificarea penală se determină a fi un complex a mai multor componente de infracțiuni. În legătură cu aceasta se creează o imagine eronată despre posibilitatea contracarării acțiunilor raider la una dintre etapele acaparării proprietății și tragerii la răspundere a celor vinovați. Acți-

nile raider nu se identifică ca un lanț unic consecutiv de fapte socialmente periculoase, orientate direct spre un scop, ci se examinează în calitate de consecințe ale transferurilor, fuziunilor, contopirilor întreprinderilor pe piața economică, precum și a unor acte dubioase, dacă nu chiar ilegale din partea reprezentanților puterii de stat.

În consecință, la sesizarea organelor de drept sau în instanța de judecată, partea vătămată, de obicei administrația sau acționarii ai întreprinderilor, practic nu poate dovedi și proba plîngerea asupra faptului care i-au fost vătămate drepturile și interesele legitime și în cele mai multe cazuri i-au fost cauzate prejudicii materiale în proporții mari sau deosebit de mari. În legătură cu acest fapt, investigarea preluărilor de tip raider se ciocnește de deficiențe enorme, în măsura în care organul de urmărire penală urmează să examineze faptul comiterii unui număr mare de infracțiuni, cu calificarea potrivit diferitor articole din Codul penal, iar în final să le combine prin intenția unică, fapt care este extrem de dificil de realizat, nemaivorbind despre faptul probării acestei intenții unice. Or specificul atacurilor de tip raider este faptul comiterii unor acțiuni cu caracter ilegal, dar și aparent legal, care nu întotdeauna pot fi legate reciproc, chiar și ca metode preparatorii de săvîrșire a infracțiunii. Mai mult, nu trebuie exclusă nici ipoteza determinată de condițiile realității naționale, că la comiterea atacurilor de tip raider împotriva întreprinderilor pot participa persoane cu funcție de răspundere, persoane publice, persoane cu funcție de demnitate publică din cadrul diferitor organe de stat. Astfel, raiderul reprezintă o infracțiune comisă de un grup de persoane, nu neapărat stabil, care sînt unite prin comunitatea de intenții.

Urmează a fi luat în considerație faptul că normele juridice penale în vigoare reglementează doar acele acțiuni ale raiderilor care se comit în limitele unei anumite metode de atac. Cu toate acestea, rezultatul final al acestor acțiuni, și anume instituirea ilegală a controlului asupra activității întreprinderii, rămîne fără apreciere juridică corespunzătoare

în virtutea lipsei în Codul penal a unei norme speciale care ar stabili răspunderea anume pentru această infracțiune socialmente periculoasă. Or finalitatea indicată, urmărită în practica reală – instituirea controlului asupra întreprinderii – denotă că fapta poartă caracter material, avînd ca obiect anume întreprinderea, iar condamnarea făptuitorilor pentru fapte incriminate actualmente, realizate ca metode de comiterii a atacului raider, se denotă a fi insuficientă și pasibilă de implicații divergente în lipsa scopului realmente fraudulos urmărit, dar neincriminat – instituirea controlului asupra întreprinderii.

Astfel, incriminarea faptei potrivit unei norme juridice speciale ar servi la simplificarea procedurii de identificare și calificare a unor astfel de fapte ce atentează la relațiile sociale cu privire la patrimoniul persoanelor. La fel, aceasta va contribui la îmbunătățirea mecanismului de: intentare a urmăririi penale, desfășurare a măsurilor și acțiunilor procesuale în legătură cu posibilitatea conexării faptelor comise într-o componentă unică de infracțiune, simplificarea procedurii de acumulare a probelor și accentuarea procesului de investigație asupra laturii obiective a cauzei, atingerea unui nivel mai înalt a efectului profilactic anticorupțional din contul aprecierii calitative, de către funcționari, a componentei și gradului de răspundere pentru faptele comise.

Suplimentar, ține de atribuția Statului, prin intermediul organelor sale, de a urmări mersul evenimentelor sociale și de a reacționa atunci cînd este necesar, inclusiv prin incriminare și condamnare penală. Anume din această perspectivă, doar în ultimii 20 de ani, Codurile penale ale multor state, inclusiv al Republicii Moldova, s-au îmbogățit cu un șir de componente de infracțiuni noi, ca: infracțiunile cibernetice, diversitatea infracțiunilor economice, a celor medicale etc.

În această ordine de idei, art. 46 din Constituția Republicii Moldova [25] recunoaște și protejează proprietatea. Iar în susținerea normei constituționale, art. 2 alin. (1) din Codul penal al RM [26] stabilește că unul dintre scopurile legii penale

este apărarea împotriva infracțiunilor a persoanei și a proprietății. În vederea realizării acestei sarcini, de rînd cu instituirea temeiurilor și principiilor răspunderii penale, a tipurilor de pedepse și a altor măsuri cu caracter juridico-penal pentru comiterea faptelor socialmente periculoase, Codul penal însuși stabilește care fapte reprezintă pericol pentru persoană, societate și stat și astfel sînt recunoscute infracțiuni. Reieșind din aceasta și avînd în vedere lipsa în conținutul Codului penal a articolului care ar stabili răspunderea pentru comiterea atacurilor de tip raider, ar putea fi trasă concluzia că protecția juridico-penală a întreprinderii, ca persoană juridică, dar și ca formă de proprietate nu se realizează.

Atacurile de tip raider, la ora actuală, în țara noastră – de altfel, ca și în mai multe state învecinate – au sporit frica și neîncrederea populației, în general, și a antreprenorilor, în particular, în protecția proprietății subiecților mediului de afaceri, precum și în securitatea raporturilor juridice comerciale. În acest sens, trebuie luat în considerație faptul că pericolul social al unei fapte se oglindește în norma juridico-penală, care, la rîndul său, se materializează în articolul legii penale. Anume acesta din urmă oferă normei juridico-penale stabilitate externă și asigură acțiunea reală.

Trebuie să menționăm, totuși, că manifestîndu-se printr-o gamă extrem de variată de fapte, atacurile de tip raider, ca formă de bază a preluării controlului asupra întreprinderii, sînt incriminate în Codul penal al Republicii Moldova la un nivel foarte înalt. Am identificat 2 categorii de norme penale cu referire la comiterea infracțiunilor îndreptate spre preluarea controlului asupra întreprinderii.

Prima categorie o constituie infracțiunile de mijloc, care în sine nu au legătură cu fapte de tipul raider, dar care pot fi comise cu scopul de a reduce obstacolele în realizarea uneia din formele de preluare forțată a întreprinderii. Printre acestea identificăm: omorul (art. 145 CP), determinarea la sinucidere (art. 150 CP), vătămarea intenționată gravă sau medie a integrității corporale

sau a sănătății (art. 151, 152 CP), amenințarea cu omor sau cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății (art. 155), răpirea persoanei (art. 164 CP), încălcarea dreptului asupra obiectelor de proprietate industrială (art. 185² CP), furtul (art. 186 CP), jaful (art. 187 CP), fîlhăria (art. 188 CP), șantajul (art. 189 CP), încălcarea regulilor de creditare (art. 239 CP), insolabilitatea intenționată și cea fictivă (art. 251, 252 CP), tragerea cu bunăștiință la răspundere penală a unei persoane nevinovate (art. 306 CP), coruperea pasivă și cea activă (art. 324, 325 CP), traficul de influență (art. 326 CP), luarea și darea de mită (art. 333, 334 CP), abuzul de serviciu (art. 335 CP), confecționarea sau folosirea documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false (art. 361 CP).

Cea de a doua categorie a componentelor de infracțiuni, deși la fel ar putea fi catalogate drept infracțiuni-mijloc, însă specificul lor denotă și consumarea uneia din formele de realizare a faptei denumite convențional *raider*. În aceasă categorie includem în primu rînd noile componente de infracțiuni introduse în Codul penal prin Legea nr. 180 din 25 iulie 2014 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin angajarea răspunderii guvernului față de parlament, prevăzute la articolele 239¹, 239², 245¹-245¹². De asemenea, considerăm a fi încadrate în aceeași categorie și componentele existente de ceva timp, precum: tulburarea de posesie (art. 193 CP), abuzurile la emiterea titlurilor de valoare (art. 245 CP), constrîngerea de a încheia o tranzacție sau de a refuza încheierea ei (art. 247 CP), pronunțarea unei hotărîri judecătorești contrare legii (art. 307 CP).

Nu excludem aplicarea și altor componente de infracțiuni la calificarea faptelor conform titulaturii convenționale de atacuri de tip raider.

Clasificarea normelor în cele două categorii denotă specificul faptelor incriminate ca infracțiune comisă în vederea facilitării comiterii ulterioare a actului ilicit de preluare și, corespunzător, ca infracțiune care, prin simpla sa co-

mitere, poate fi considerată drept preluare frauduloasă a controlului asupra întreprinderii.

Fiecare componentă ulterior urmează a fi detaliat examinată și, după caz, combinată bunăoară, în bază de concurs de infracțiuni, cu alte componente.

Avînd în vedere caracterul complex al fenomenului de preluare frauduloasă a controlului asupra întreprinderii, sîntem de părerea că ar fi imposibil de formulat exclusiv o normă juridică penală, care ar include toate elementele și semnele pentru calificarea drept atac de tip raider a unui complex de fapte.

Concluzii. În rezultatul analizei expuse în prezenta lucrare, definim atacul de tip raider drept complex de acțiuni incriminate de legea penală, prin intermediul cărora are loc instituirea controlului juridic și/sau fizic asupra activelor patrimoniale și participațiilor în capitalul statutar ale întreprinderii-țintă, contrar voinței și intereselor organelor de administrare, ale acționarilor, fondatorilor și angajaților.

Menționăm că, datorită caracterului complex al fenomenului analizat, nu toate faptele denumite convențional *atacuri de tip raider*, ca formă de preluare a controlului asupra întreprinderii, urmează a fi incriminate, ci doar acelea care prejudiciază fraudulos drepturile patrimoniale ale persoanelor.

Totodată, reieșind din specificul multidimensional al fenomenului și al multitudinii de acțiuni prin care poate fi realizat, nu poate fi instituită o normă penală concretă care ar incrimina exhaustiv fapta de atac de tip raider. În același timp, expunem considerarea asupra caracterului adecvat și suficient al incriminării faptelor întrunite convențional sub titulatura de *fapte de tip raider*, expuse în actuala redacție a Codului penal al Republicii Moldova. Totuși, nu excludem că dezvoltarea relațiilor în materie de atacuri de tip raider va determina necesitatea suplinirii ulterioare a Codului penal cu noi norme juridice.

Recenzent:
Alexandru SPOIALĂ,
doctor în drept

Referințe bibliografice:

1. Legea Republicii Moldova cu privire la privatizare, nr. 627 din 04 iulie 1991.
2. Legea Republicii Moldova cu privire la faliment, nr. 851 din 03 ianuarie 1992.
3. Roșca Nicolae. "Legea insolvenței Republicii Moldova: calea spre perfecțiune" din cadrul suportului pentru conferința "Legea insolvenței – de la teorie la practică", Chișinău, 10.10.2014; <http://drept.usm.md/public/files/brosura-b6-1-6-final130e7.pdf>
4. Legea Republicii Moldova cu privire la faliment, nr. 786 din 26 martie 1996.
5. Legea Republicii Moldova a insolvenței, nr. 632 din 14 noiembrie 2001.
6. Legea Republicii Moldova a insolvenței, nr. 149 din 29 iunie 2012.
7. Гаджиомаров Р.А. Проблемы борьбы с рейдерством в России. www.sibac.info.
8. Зенкин А.Н. Криминалистическое понятие незаконного захвата предприятия и его уголовно-правовой аспект.
9. <http://vbiz.com.ua/content/view/119/22/>.
10. Алёшин В.В., Жолобов Е.В. Природа рейдерского захвата в уголовно-правовом аспекте. В: Уголовный процесс, Moscova, 2009, № 8.
11. Тарханова З.Э. Функционирование института рейдерства в РФ. Владикавказ, 2008.
12. Зенкин А.Н. Криминалистическое понятие незаконного захвата предприятия и его уголовно-правовой аспект, 2012.
13. Богатова Е.Р. Это страшное слово – рейдерство. В: В курсе право дела, № 10, Moscova, 2007.
14. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_komitis_site.
15. В.Урсу. Рейдерство как способ криминального передела собственности. В: Legea și viața, № 10, 2011.
16. Oxford Dictionares: British and World English Dictionary.
17. Кушниренко С.П. Тезисы лекции для надзирающих прокуроров на тему „Прокурорский надзор за расследованием рейдерства”. Санкт-Петербург: Академия Генеральной Прокуратуры РФ, 2007.
18. Григорьев А.И. Уголовно-правовые аспекты оценки рейдерства. <http://www.samoupravlenie.ru/35-10.php>.
19. Алёшин В.В., Жолобов Е.В. Природа рейдерского захвата в уголовно-правовом аспекте. В: Уголовный процесс, Moscova, 2009, № 8.
20. Смирнов Г.К. Проблемы применения и совершенствования уголовного законодательства России в сфере противодействия рейдерству. В: Российская юстиция, № 12, 2009.
21. Ya.V. Frolovichev. Theoretical basis for the criminal law regulation of raiding. В: Журнал Университета им. Н.И. Лобачевского, 2012, № 2(1).
22. Мусаельян М.Ф. Об уголовно-правовой борьбе с рейдерством. В: Адвокат, 2010.
23. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_komitis_site.
24. В.Урсу. Рейдерство как способ криминального передела собственности. В: Legea și viața, № 10, 2011.
25. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994.
26. Codul penal al Republicii Moldova, nr. 985 din 18 aprilie 2002.
27. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr. 180 din 25 iulie 2014.

ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ДОГОВОРА ОПТОВОЙ КУПЛИ-ПРОДАЖИ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

А. СОСНА,

доктор права, преподаватель юридического факультета Молдавского Государственного университета

И. АРСЕНИ,

магистр права, преподаватель Комратского Государственного университета

SUMMARY

In this article the author examines the main features of the legal nature of the contract and the legal regulation of the wholesale purchase and sale of goods in the legislation of the Republic of Moldova, as well as the distinctive features of the agreement are a wholesale sale of goods by the contract for delivery of goods.

Keywords: wholesale contract of sale, supply agreement, entrepreneurship, law, regulation, legal nature, consumers, retail, wholesale, resale.

* * *

В настоящей статье авторами исследуются основные особенности правовой природы и правового регулирования договора оптовой купли-продажи товаров в законодательстве Республики Молдова, а так же приводятся отличительные черты договора оптовой купли-продажи товаров от договора поставки товаров.

Ключевые слова: договор оптовой купли-продажи, договор поставки, предпринимательская деятельность, законодательство, правовое регулирование, правовая природа, потребители, розничная торговля, оптовая торговля, перепродажа.

Актуальность темы исследования. Глубокие перемены, происходящие в нашей стране, охватывают сферу оптовой торговли и деятельность ее субъектов, в существенной мере актуализируют проблемы правовой регламентации всего спектра отношений, возникающих в данной связи. В Гражданском кодексе Республики Молдова нет закрепления каких-либо положений о правовой природе договора оптовой купле-продажи товаров, не говоря уже о понятии и регламентации деятельности его субъектов в этой сфере. Исследования данной темы позволило выявить пробелы, избежать упущений и коллизий в теоретической разработке правовой природы договора оптовой купли-продажи товаров.

Цель настоящей работы заключается в исследовании особенностей правовой природы и правового регулирования договора оптовой купли-продажи това-

ров в законодательстве Республики Молдова.

В Республики Молдова процесс развития рыночной экономики несколько опережает соответствующую законодательную базу. В отношении оптовой торговли это проявляется наиболее наглядно. Разработчики кодекса, урегулировав в ГК РМ розничную куплю-продажу, не нашли возможным выделить и отдельно урегулировать оптовую (предпринимательскую) куплю-продажу товаров. То обстоятельство, что традиционно оптовая купля-продажа товаров регламентировалась нормами о договоре поставки, может признаваться предполагаемой причиной такого отношения к оптовой купле-продаже товаров.

С зарубежной и внешнеторговой практикой такой подход не согласуется. Договор купли-продажи является основным договором, регулирующим отношения в сфере оптовой торговли во